

11. SINIF FELSEFE

4. ÜNİTE

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ

YUSUF DENİZ GÖRÜCÜ
FELSEFE GRUBU ÖĞRETMENİ

4. ÜNİTE

18.YÜZYIL- 19. YÜZYIL FELSEFESİ

ÜNİTE KONULARI

- 4.1. 18.YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI
- 4.2. 18.YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ
- 4.3. 18.YÜZYIL-19. YÜZYIL FİLOZOFLARININ FELSEFİ GÖRÜŞLERİNİN ANALİZİ
- 4.4. 18.YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN DÜŞÜNCE VE ARGÜMANLARINI DEĞERLENDİRME

Tablo 4.1: 18. yy.-19. yy. Düşünürleri ve Felsefieri

18.YÜZYIL-19. YÜZYIL DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI

MS

1600 —

G. Berkeley	{Börkley}	{1685-1753}
Montesquieu	{Monteskü}	{1689-1755}
Voltaire	{Volteyr}	{1694-1778}

1700 —

La Mettrie	{La Metri}	{1709-1751}
D. Hume	{Huym}	{1711-1776}
J. J. Rousseau	{Russo}	{1712-1778}
Diderot	{Diderot}	{1713-1784}
d'Alembert	{Delamber}	{1717-1783}
İ. Kant	{Kant}	{1724-1804}
Bentham	{Bentim}	{1748-1832}
Fichte	{Fihte}	{1762-1814}
F. Hegel	{Hegel}	{1770-1831}
Schelling	{Şeling}	{1775-1854}
Schopenhauer	{Şopenhaur}	{1788-1806}
A. Comte	{Kont}	{1798-1857}

1800 —

J. S. Mill	{Mil}	{1806-1873}
Kierkegaard	{Kikekard}	{1813-1855}
Marx	{Marks}	{1818-1883}
Nietzsche	{Niçe}	{1844-1900}

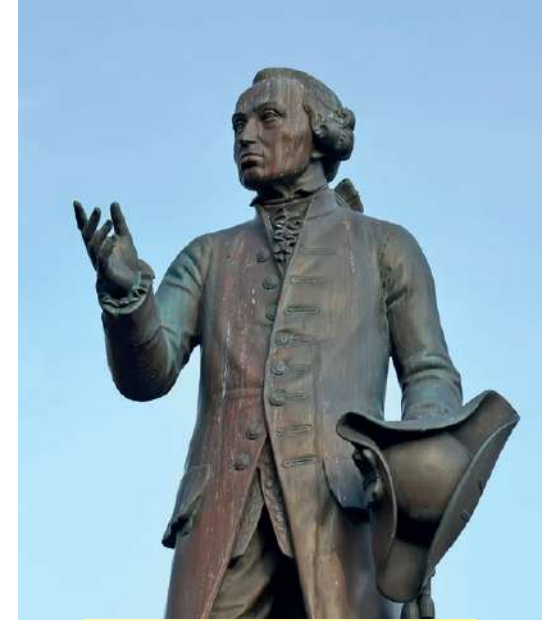
1900 —

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ

- 18. - 19. yüzyıl felsefesi, 15. yüzyılla başlayan bir sürecin birçok alanda sonuçlarının yaşandığı bir dönemdir.

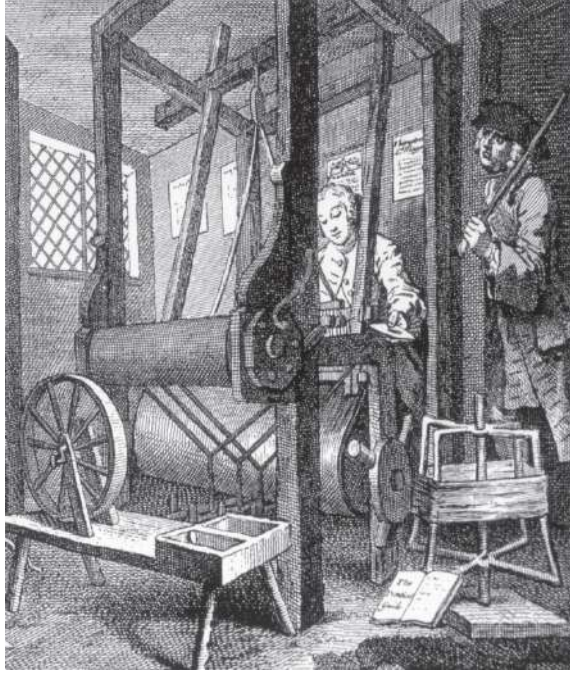
(felsefenin **kümülatif** özelliği)

- Bu dönemde **bilim, sanat, teknik ve felsefede** yaşanan gelişmeler toplumsal hayatı etkilemiştir.
 - Ekonomik, yönetsel ve kültürel alanlarda yeni sistemler ortaya çıkmıştır.
 - Bu dönem filozofları daha çok **siyaset, ahlak ve bilgi** alanlarında düşünceler geliştirmiştir.
 - Bu çağda yeni felsefi ekoller ortaya çıkmıştır.
18. yy - 19. yy felsefesi Batı'da aydınlanmanın yaşandığı bir dönemdir.
- Bu dönem düşünürleri **AKLI** ön planda tutarak toplumu aydınlatmaya çalışmışlardır.

İmmanuel Kant

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ

- Bu çağ **akıl çağı** olarak da isimlendirilir.
- Bu dönemde dünyanın tamamını etkileyen **Fransız İhtilali** ve **Sanayi Devrimi** gibi önemli olaylar yaşanmıştır.

18. yüzyılın ortalarına doğru İngiltere'de belirginleşen Sanayi Devrimi, öncelikle pamuk dokumacılığı sektöründe başlamıştır.

Makineleşmeyle beraber pamuğun iplik hâline getirilmesi ve dokuma tezgâhlarının geliştirilmesi sağlanmıştır. Buhar gücünün kullanılmasıyla tekstil alanında hızlı üretimler gerçekleştirilip ekonomik büyüme yakalanmıştır.

- Rönesans felsefesi 18. yy - 19. yy felsefesini etkilemiştir.
- Hümanizmin de etkisiyle sanat ve felsefede yeni ekoller doğmuştur.

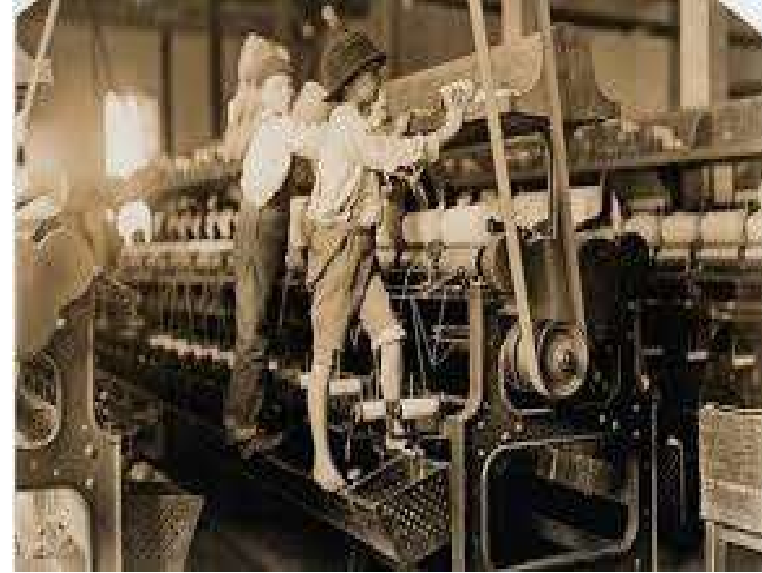

Matbaanın artışıyla okuryazarlığın artması, **bazı din adamlarının dini kendi emelleri için kullandıklarını** ortaya çıkarmıştır.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ

Rönesans ve Reform hareketleri 17. yüzyıl düşünce ortamını hazırlamıştır.

- Bilim ve teknikteki gelişmeler "Akıl Çağı"nın doğuşunu hazırlamıştır.
- Yaşanan bu gelişmeler insanın doğaya bakışını değiştirmiştir.
- Bu dönemde ayrıca toplumsal sınıflar ortaya çıkmış ve bunların arasındaki mücadeleler gözlenmiştir.

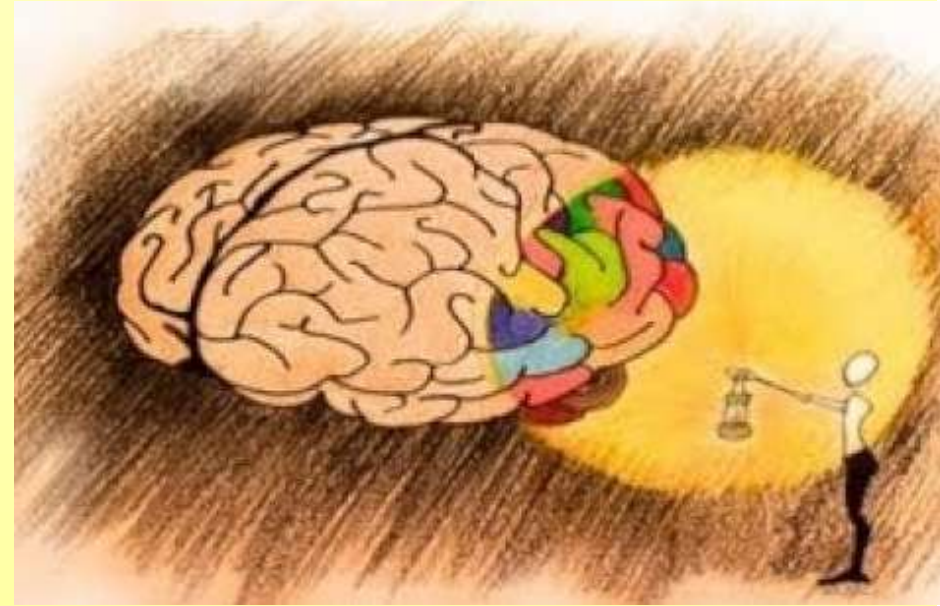

- Tüm bu yaşananlar felsefeye yeni anlayışlar getirmiş, özellikle insan ve toplum üzerine yeni düşünceler doğmuştur.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ

18. YY - 19. YY FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

- Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmıştır.
- Özgürlüğü engelledikleri düşüncesiyle siyasi ve dini otoritelere karşı gelinmiştir.
- Düşünce özgürlüğü desteklenmiştir.
- Aydın ve yazarlar sınıfı oluşmuştur.
- Sanat, felsefe ve edebiyatta önemli eserler verilmiştir.
- Felsefede yeni ekoller ortaya çıkmıştır.

- **Fransız ihtilali** ve **Sanayi Devrimi** gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.

Örnek soru:

Aydınlanma Çağı olarak bilinen 18. ve 19. yüzyıl felsefesinde; aydınlanmanın amacı, insanı ve doğayı sadece akılla anlamlandırmaktır.

Aşağıdakilerden hangisi Aydınlanma Çağı felsefesinin özelliklerinden değildir?

- A) Kilisenin siyasi gücü artmıştır.
- B) Özgürlüğü engelleyen otoritelere karşı gelinmiştir.
- C) Önemli edebi ve sanatsal eserler verilmiştir.
- D) Yeni düşünce akımları ortaya çıkmıştır.
- E) Siyasal değişikliklere neden olmuştur.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ

18. YY - 19. YY FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

İmmanuel Kant, "**Aydınlanma Nedir ?**" başlıklı yazısında aydınlanmayı ; insanın kendi suçu nedeniyle düşmüş olduğu ergin olmayış durumundan kurtulma olarak tanımlar.

Ergin olmayış: İnsanın aklını kendi başına kullanamaması

➤ Kant ergin olmayışı insanın kendi suçu olarak yorumlar.

Kant bu dönemin sloganı olarak **SAPARE AUDE**, "**Aklını kullanma cesareti göster.**" demiştir.

- İnsanı ve doğayı sadece akıl temelinde anlamak aydınlanmanın amacıdır.
- İnsan akli sayesinde doğayı daha güzel hale getirebilir ve mutlu olabilir.

"Bilginlerin aydınlatmadığı toplumları şarlatanlar aldatır. "

Marquis de Condorcet

Örnek soru:

Aydınlanma, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtulmasıdır. Bu ergin olmayış durumu ise, insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanmayışıdır. İşte bu ergin olmayışa insan kendi suçu ile düşmüştür; bunun nedeni de aklın kendisinde değil, fakat aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini gösteremeyen insanda aranmalıdır.

Buna göre Aydınlanmanın aşmaya çalıştığı problem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilimdeki gelişmelerin azalması
- ☒ B) İnsanın aklını kullanmadaki yetersizliği
- C) Toplumsal yaşamdaki düzensizlik
- D) Aklın duyulara bağlı yanılgıları
- E) İnsanın özgür olamaması

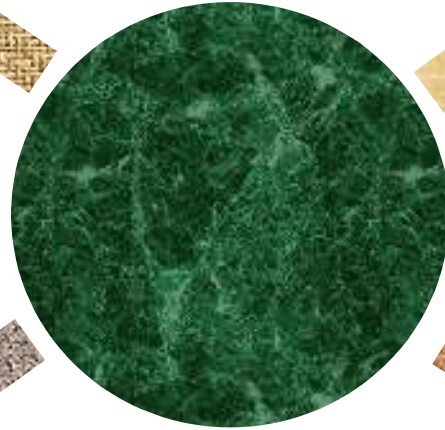
18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

BİLGİNİN
KAYNAĞI

BİREY- DEVLET
İLİŞKİSİ

AHLAKIN İLKESİ

VARLIĞIN OLUŞU

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

1. BİLGİNİN KAYNAĞI PROBLEMİ

- 18. yüzyıldan itibaren akli aydınlattığı doğru bilgiler aranmıştır.
- Bilimin yöntemi felsefeye uygulanmaya başlanmıştır.

Bir şey bilmek ne anlama gelir?

İnsan nelerin bilgisini bilebilir?

Bilginin sınırı var mıdır?

} gibi sorular sorulmuş
ve akla dayalı bilgilere
ulaşmak amaçlanmıştır

- Doğru bilginin mümkün olduğu görüşünde birleşen bu dönem filozofları bilginin kaynağı konusunda ise birbirinden ayrılmışlardır.

Bilginin kaynağı problemi **rasyonalizm** ve **emprizm** üzerinden temellendirilir.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

1.BİLGİNİN KAYNAĞI PROBLEMİ

RASYONALİZM: Bilginin a prioriden (deneyden bağımsız) sırf akıl yoluyla oluştuğunu belirten görüştür.

(Sokrates, Platon; Aristoteles, Farabi, Descartes, Hegel gibi Filozoflar rasyonalisttir.)

EMRPİZM: Doğru bilginin a posterioriden (deneyime bağılı) oluştuğunu ileri süren görüştür.

(John Locke, David Hume gibi temsilcileri vardır.)

Bu iki görüşü uzlaştırmaya çalışan aydınlanma filozofu ise Kant olmuştur. Kanta göre: **akıl** + **deney** = **BİLGİ**

Tek başına ne akıl ne de deney doğru bilgiye ulaşmada yeterli **değildir.**

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

1. BİLGİNİN KAYNAĞI PROBLEMİ

DESCARTES

- Descartes, kendisinden asla şüphe duyulmayacak ve başka bilgilere de temel olabilecek açık seçik bir bilgi arar.
- "Düşünüyorum, o halde varım." görüşüne ulaştığında kesin bilgilerin kaynağı olarak akıl sonucuna varır.
- Descartes'e göre bilgi sonradan oluşan deneyime göre değil, **doğuştan gelen aklın ilkeleriyle** gerçekleşir.
- Matematik ve geometri bilgisinin kesin olma sebebi budur.

Unutma, sana ışık tutanlara sırtını dönersen göreceğin tek şey kendi karanlığındır.

Descartes

Örnek soru:

Descartes Tanrı, zihin ve madde kavramlarının doğuştan olduklarını öne sürer. Bu kavramlar, bilginin kaynağı olan saf kavramlardır, duyumsal bir malzeme ihtiva etmezler; onlar birer imge veya tasarım olmadıkları gibi, duyu deneyiminin temsilleri veya suretleri de değildirler.

Parçaya göre, Descartes'ın bilgi anlayışı aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?

A) Genel-geçer bilgi mümkün değildir.

Doğru bilginin kaynağı akıldır.

C) Duyuların bilgisi doğru bilgidir.

D) Doğru bilgi, duyu ve aklın ortak bilgisidir.

E) Tanrı bilgisine sezgisel kavrayışla ulaşılabilir.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

1. BİLGİNİN KAYNAĞI PROBLEMİ

JOHN LOCKE

Tabula rasa = Boş levha

- Locke bilginin doğuştan değil sonradan oluşan deneyimler aracılığıyla oluştuğunu belirtir.
- İnsanın **duyu organları aracılığıyla** dış dünyayı deneyimlediğini ve bu deneyimlerden bilgiler edindiğini savunur.

➤ İnsan zihni Locke'a göre doğuştan herhangi bir bilgiye sahip değildir, boş bir levha gibidir.

➤ Yaşadıkça, tecrübeleri arttıkça insan bu boş levhayı (zihnini) doldurur.

Tuhaf, biz insanlar bukalemun gibiyiz. Ahlaki değerlerimizin rengini çevremizdekilerinkine bakarak seçiyoruz.

John Locke

Örnek soru:

Locke'a göre; boş bir zihinle dünyaya gelen insan, yaşamı sırasında duyu organlarıyla edindiği verilerden hareketle zihinsel bir süreç başlatır. Duyu verileri arasında kurduğu bağlantılar sonucu elde ettiği çıkarımlarla duyu dışı yeni bilgilere ulaşır.

Locke'un bilgi anlayışı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi söylenebilir?

- ☒ A) Duyu verilerinden hareket eden akılla duyu ötesinin bilgileri elde edilir.
- B) Bilginin kaynağı akıldır.
- C) İnsan zihni doğuştan bir takım bilgilere sahiptir.
- D) Zihne gelen tüm verilere şüphe ile yaklaşılmalıdır.
- E) Duyuların dışında kalan kavramların bilgisine ulaşamaz.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

1. BİLGİNİN KAYNAĞI PROBLEMİ

İMMANUEL KANT

- Kant duyu verilerinin ham olduğunu ve bu ham veriyi işleyecek bir zihin olması gerektiğini savunur.
- Bu nedenle deneyim ve aklın birlikte kullanılması sonucu doğru bilgilere ulaşılacağını savunur.
- İnsan duyu organları aracılığıyla dışarıdan verileri alır, bunları akılda işleyerek bilgiyi oluşturur.

Kant; "**Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür.**" sözüyle duyu verileri olmadan akılda var olan kavramların boş olduğunu; sadece bunlara dayanarak anlamaya çalışan aklınsa kör olduğunu belirtir.

akıl + deney = bilgi

Rasyonalizm + Emprizm = Kritisizm

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

1. BİLGİNİN KAYNAĞI PROBLEMİ

Kant'ın **kritisizm** görüşüne bir göz atalım:

Ham veri

Akıl

Bilgi

Ham veri

Akıl

Bilgi

Örnek soru:

Kant'a göre tüm bilgilerimiz deneyle başlar; fakat deney tek başına bilgiyi oluşturmaz. Duyularımız aklın müdahalesi olmadan sadece karmaşa oluşturur. Bilgi sürecinde bir şey duyumsandığında akılda etkin olarak anlamlandırma sürecinin içerisinde. Aslında bilgi dediğimiz şey akıl ile duyuların karşılaşmasının ürünüdür.

Parçadan hareketle aşağıdaki ifadelerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Doğru bilginin kaynağı akıldır.
- B) Doğru bilginin kaynağı duyulardır.
- ☒ C) Bilgi akıl ve duyu birlikteliğiyle mümkündür.
- D) Doğru bilgiye ulaşmak olanaksızdır.
- E) İnsan zihni doğuştan bilgi yüklüdür.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

2. BİREY - DEVLET İLİŞKİSİ

- 17. yy'da mutlak monarşiye bağlı devlet modelleri düşünülmüştür.
- Devletin her türlü gücü elinde bulundurmasının birlik ve beraberlik için zorunlu olduğu savunulmuştur.
- ➤ Bu görüşe net olarak ilk karşı çıkış ise **John Locke** tarafından yapılmıştır.
- ➤ Locke, mutlak monarşi anlayışına karşı **liberal (özgürlükçü)** bir devlet sistemini savunur.
- Locke da Hobbes gibi insan doğasında yola çıkar ve **toplumsal sözleşmeyi** kabul eder.
- Locke mutlak monarşiyi özgürlüklere engel olduğu gerekçesiyle reddeder.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

2. BİREY - DEVLET İLİŞKİSİ

- İnsanların doğal ortamlarında özgür yaşadıklarını öne süren Locke, herkesin eşit olduğunu savunur.
- Eğer bir kişi düzeni bozar ve birine zarar verirse zarara uğrayan kişi orantılı şekilde zarar veren kişiye ceza verebilir.

- İnsanların birbirini cezalandırmalarından dolayı toplumda kargaşa olabileceğini belirten Locke, herkesi bağlayan hukuk kurallarının olması gerektiğini savunur.
- İnsanlar bazı haklarını kendi istekleriyle siyasal otoriteye yani devlete devrederler.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

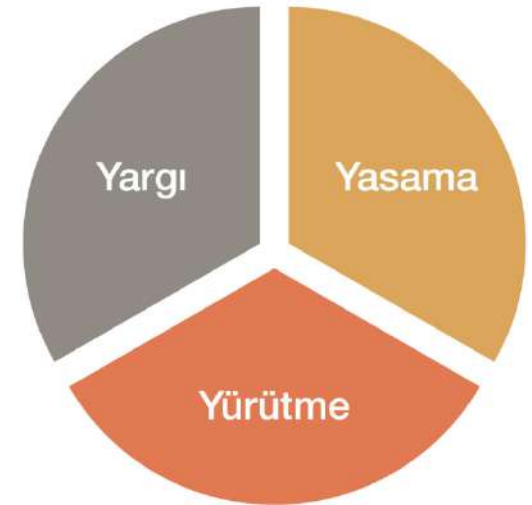
2. BİREY - DEVLET İLİŞKİSİ

➤ Locke, devletin gücünü **yasama**, **yürütme** ve **yargı** olarak üçe ayırır:

Yasama gücü → Kanun yama gücüdür

Yürütme gücü → Yasama gücünü kullanan iktidardır

Yargı gücü → Hukuk kuralları çerçevesinde birey-devlet ilişkisini düzenler

Locke'un bu düşünceleri sadece bulunduğu dönemi değil günümüzü de etkilemiştir.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

2. BİREY - DEVLET İLİŞKİSİ

➤ Birey - devlet ilişkisi konusunda düşünceler ortaya koyan bir başka düşünür ise Montesquieu'dur

- Montesquieu toplumu bilimsel olarak inceler.
- Deney ve gözlem yöntemini topluma uygulamıştır.
- Toplumsal olayları tek tek incelemiş ve genellemelere ulaşmıştır. (tümevarım)
- Ona göre yasa birbirine bağlı birçok olayın sonucu olarak oluşur.

Montesquieu:

İki toplum arasındaki ilişkiyi düzenleyen hukukun **devletler hukuku**, Devlet içindeki siyasal ilişkileri düzenleyen hukukun **siyasal hukuk**, Kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukukun da **medeni hukuk** olduğunu belirtir.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

2. BİREY - DEVLET İLİŞKİSİ

- Montesquieu **cumhuriyet**, **monarşi** ve **despotizm** yönetim biçimlerini tanımlar:
 - Cumhuriyet yönetiminde halkın söz sahibi olduğunu söyler.
 - Monarşide yöneticinin tek kişi olduğunu ve yasalara göre yönetme gücünü kullandığını işaret eder.
 - Despotizm yönetiminde ise istediğini yapma gücünün tek kişide olduğunu ileri sürer.
- Montesquieu başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için güçler ayrılığı olması gerektiğini savunur.
(**yasama** - **yürütme** - **yargı**)
- Montesquieu güçler ayrılığı ilkesini kuramlaştıran ilk düşünürdür.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

2. BİREY - DEVLET İLİŞKİSİ

- **Rousseau**, devlete yönelik görüşlerini açıklarken doğal yaşamdan hareket eder.
- İlk insanlar doğada tam olarak özgür ve eşit doğar.
- Bu özgür ortam toplumun kurulmasıyla son bulmuştur.
- "**Mülkiyet**" kavramının ortaya çıkmasıyla özgürlük ve eşitlik ortadan kalkmıştır.
- Mülkiyet kavramı **hak** kavramını da doğurmuştur. (Bu doğal yaşamın sonucudur.)
- Rousseau, insanların zorunlu olarak bir araya gelip "**toplumsal sözleşme**" yaptığını ve bunun sonucunda devletin kurulduğunu savunur.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

2. BİREY - DEVLET İLİŞKİSİ

➤ **Rousseau** ilk devletin varlığının başka devletlerin de kurulmasına zemin hazırladığını savunur.

➤ Devletlerin giderek artmasıyla savaşlar da artmıştır.

➤ Haksızlığa çözüm olsun diye oluşturulan **toplumsal sözleşme** zamanla insanları köleleştirmiştir.

➤ Yapılması gereken insan doğasına uygun yasalar yapmaktır.

➤ Medeni bir toplum ancak adil yasalarla mümkündür.

➤ Toplumsal mülkiyetlerin devlet tarafından güvence altına alınmasının yanı sıra bireysel özgürlükler de korunmalıdır.

Örnek soru:

Rousseau özel mülkiyet ve iş bölümünün zorunlu bir sonucu olarak, toplumda ortaya çıkan eşitsizliği doğal yaşamın sonu olarak görür. Yaşanan karmaşanın ortadan kaldırılması için insanların bir araya gelerek toplumsal sözleşme yaptığını ve devletin kurulduğunu ileri sürer.

Rousseau'nun siyaset anlayışı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi söylenebilir?

- A) Toplumsal karmaşanın nedeni olarak devleti görmektedir.
- B) İş bölümüne dayalı bir devlet sistemini gerekli görmektedir.
- C) Devletin gerekliliğinin ilk toplumlarla beraber ortaya çıktığını savunmuştur.
- D) Devletin, doğal bir oluşum olduğunu düşünür.
- ☒ Devletin, uzlaşma sonucu yapılan sözleşmeye dayandığını savunur.

İNSAN HAKLARI KONUSUNDA TARİHTE YAŞANAN ÖNEMLİ GELİŞMELER

Hammurabi Kanunları:

- MÖ 19. yüzyılda Babil Kralı Hammurabi tarafından ortaya koyulmuş kanunlardır.
- Bu kanunların özünde kim kime ne yapmışsa aynısı ona yapılacaktır mantığı vardır.

Magna Carta :

- 1215 yılında İngiliz kralının halkı karşısında imzaladığı bir belgedir.
- Bu belgeyle kral yasalardan üstün olmadığını kabul etmiştir.

İNSAN HAKLARI KONUSUNDA TARİHTE YAŞANAN ÖNEMLİ GELİŞMELER

Veda Hutbesi:

- 632 yılında Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlığa seslenen bir konuşma yapmıştır.

Veda hutbesinde Hz. Muhammed:

"Bütün insanlar Adem'den gelmiş, Adem de topraktan yaratılmıştır. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, beyazın siyaha, siyahın beyaza hiçbir üstünlüğü yoktur. Dikkat edin! Sizin kadınlar üzerinde hakkınız olduğu gibi onların da sizin üzerinizde hakkı vardır."

buyurmuştur.

İNSAN HAKLARI KONUSUNDA TARİHTE YAŞANAN ÖNEMLİ GELİŞMELER

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:

Madde 1: Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

- İkinci Dünya Savaşı'nda 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan bir bildirgedir.

İnsan Hakları Yurttaşlık Bildirgesi:

- 1789 yılında Fransa'da toplanan Fransa Ulusal Halk Meclisi tarafından insanlığa ilan edilmiştir.
- 17 maddeden oluşur.
- İlk maddesinde insanlar özgür ve eşit doğdukları yazar.

İnsan ve Yurttaş Hakları
Bildirgesi

Örnek soru:

II. Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler tarafından; Dünyadaki bütün insanların özgür, eşit olduğu ilkesinden hareketle Dünya barışının oluşturulması hedef alınmış ve insan haklarının korunması noktasında karar verilmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen bildiri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsan Hakları Belgesi
- B) Hammurabi Kanunları
- C) Magna Carta
- ☒ D) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- E) Tanzimat fermanı

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

3. AHLAKIN İLKELERİ

- Bu dönemin filozofları ahlaki akılla anlama eğilimi göstermişlerdir.
- Ahlak alanında **Jeremy Bentham** ve **İmmanuel Kant**'ın görüşleri öne çıkar.
- Kant ahlaki pratik alanda ele alır. **İYİ İSTENÇ** kavramı üzerinde durur.

İYİ İSTENÇ: Her zaman ve her koşulda doğru olarak kabul edilecek insan eylemlerine eşlik eden **iyi iradeyi** gerektirir.

- Doğru yolu seçmek güçlü bir irade gerektirir. >>>>>>>>>>>>

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

3. AHLAKIN İLKELERİ

- Kant'a göre insan iyiyi tam olarak içten karar vererek istemişse orada **İYİ İSTENÇ** vardır.
- Kant ahlaki eylemleri sonuçlarına göre değil amacına göre değerlendirir. (Bentham gibi faydacı bakış açısına sahip düşünürlerden ayrılır.)
- Kant'ın ahlak anlayışında **ÖDEV** duygusu vardır.

ÖDEV: İnsanın kendi isteğiyle sorumluluğunu aldığı eylem, içten ve vicdani olarak verilen emirlerdir.

"Doğru olanı yapmalısın;
çünkü doğru olan, odur."

Immanuel Kant

Örnek soru:

Eskiden kalemkâr denilen kadınlar gelinin yüzüne saatlerce makyaj yaparlarmış. Gelinin kaşlarına, gözlerine özel kalemlerle şekil verirlermiş. Bu tür işler yapılırken düğün evinde de davetliler çalgı çalıp oyunlar oynarlarmış. Ortalıkta oynamakta olan genç kızlardan birinin her nasılsa ayağı kaymış, bu arada makyaj yapan kadına çarparak yere düşmüş. Kadının elindeki sert uçlu kalem gelin hanımın gözüne batmış, zavallı kör olmuş.

Bu olay Kant'ın ahlak ilkelerinden hangisine ters düşer?

- A) İyiliği ve kötülüğü belirleyen, eylemdir.
- B) Erdemli olmak ahlaki karara bağlıdır.
- C) Ahlaki karar ahlaki eylemden önce gelir.
- D) Doğru davranmak, erdemli olmak anlamına gelmez.

Niyetin iyi olması eylemin iyi olmasını sağlar.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

3. AHLAKIN İLKELERİ

- Kant'a göre ödevi belirleyen insanın kendidir ve bu bütün insanlar için geçerlidir.

1. Öyle bir davran ki davranışın ilkesi evrensel bir yasa olsun.

2. Kendinde ve başkalarında insanlığı bir araç olarak değil, amaç edinecek şekilde davran.

3. Her zaman akıllı iradeni evrensel bir yasa koyucu olarak görevde bulunacağı şekilde davran.

Kant ahlaki açıdan üç ilke öne sürer.
Bunlar Kant'ın maksimleri olarak da bilinir.

Örnek soru:

Davranırken öyle davran ki, davranışına sebep olan prensibinin bir tabiat kanunu olmasını hür iradenle isteyebilesin. Tabiat kanunu nasıl herkes için geçerliyse, bu kural da herkes için geçerli olsun.

Kant bu görüşlerinde aşağıdakilerden hangisini savunmuştur?

- ☒ A) Evrensel ahlak yasası oluşturulabilir.
- B) Ahlaki eylemin amacı bilinemez.
- C) Ahlaki kurallar doğa yasalarına dayanmalıdır.
- D) Ahlaki yaşamı bozan toplumsal birlikteliktir.
- E) Bireyler kendilerine özgü ahlak kuralları oluşturmalıdır.

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

3. AHLAKIN İLKELERİ

- **Jeremy Bentham**, ahlakı pratik alanda görür.
- İnsanın doğası gereği acıdan kaçındığını, **HAZ** peşinde olduğunu söyler.
- Acı karşısında hazzı ölçüp tartan biri, faydayı hangisinde daha çok görürse ona yönelmelidir.
- Bentham bazen büyük hazlar için küçük hazlardan veya acılardan kaçınmak gerektiğini düşünür.
- Bentham'a göre mutluluk insanın kendi aklıyla seçtiği eylemlerde bulunur.

Bir ülkede görülebilecek en tehlikeli salgın, ahlaktan bağımsız din fanatikliğidir.

(Jeremy Bentham)

Örnek soru:

Tüm sosyal ve politik kararlar, en fazla sayıda insana en fazla mutluluğu vermek amacıyla alınmalıdır. İnsan doğası gereği acıdan kaçıp, hazzıya yönelmelidir. Fayda hangi seçenekte daha çok görünürse o seçilmelidir. Çoğunluğun faydasına olan doğru eylemdir.

Parçada düşünceleri verilen filozof aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kant

B) Hegel

C) Bacon

D) Locke

Bentham

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

4. VARLIĞIN OLUŞU

HEGEL:

- Hegel'in "**Gerçek bütündür.**" ve "**Akılsal olan gerçek, gerçek olan akılsaldır.**" yargıları; Hegel felsefesinin kısa özeti niteliğindedir.
- Hegel, bütün varlıkların tek bir özden, bir yasa dahilinde var olduğunu söyler.
- Hegel'de Tanrı "**geist**", "**fikir**", "**akıl**" veya "**tin**" mutlak olanı temsil eder.
- Tin, ilk başta kendisiyle özdeş ve kendisi için bir varlıktır.
- Tin bu aşamada kendini tanımamaktadır.
- Kendini tanıması için karşıtında kendini görmelidir.
- Tinin karşıtı doğadır.
- Doğaya ve evren olmaya dönüşen tin, burada kendini yitirir.

Devam ^^ ^^ ^^

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

4. VARLIĞIN OLUŞU

- Yitirileni çekip koparmak yeni bir dönüşüm gerektirir.
- Amacı kendini tanımak olan tin, doğayı yeni bir dönüşüme zorlar.
- Bu aşamaların sonucunda Tin ve Doğa uzlaşır.
- Sentezlenen yeni durum, tin ve doğanın mükemmel uyumu olan İNSANDIR.
- İnsanlık tarihi tinin kendini bulup tanınmasının zeminidir.
- Bu durum Hegel'in varlıkların oluş ve değişimini açıkladığı **diyalektik yasanın** sonucudur.

Bu yasa üçlü bir süreci içerir:

1. TEZ (sav)

+

2. ANTİTEZ (karşı sav)

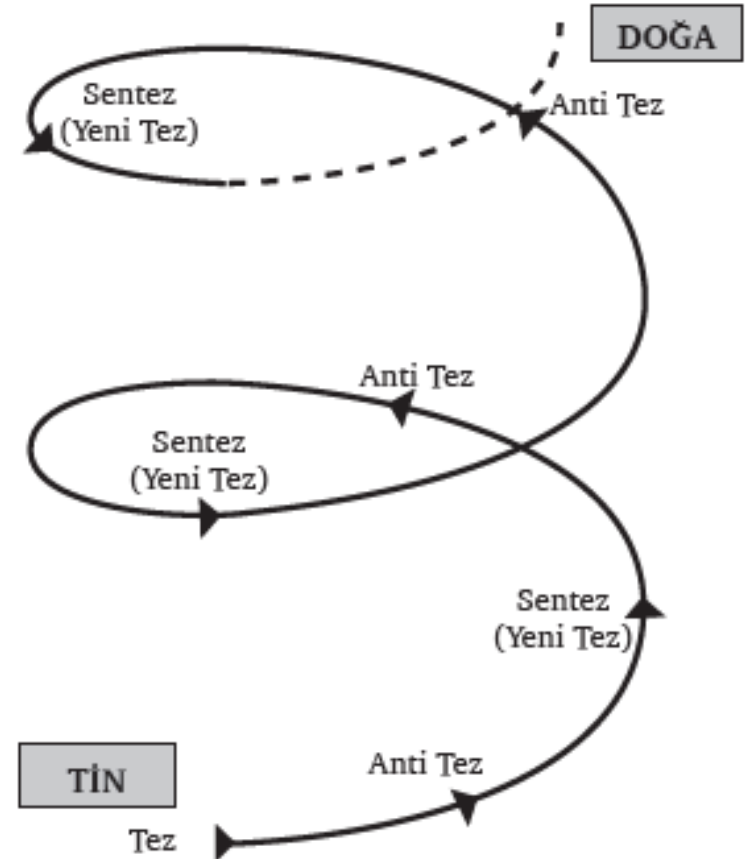
=

3. SENTEZ (yeni sav)

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

4. VARLIĞIN OLUŞU

- Her varlık içinde bir şey olma potansiyeli taşır.
- Her varlığın olacağı şey için önce başkalaşması, karşıtına dönüşmesi gerekir.
- Sürecin sonunda yeni bir şeye dönüşür ve sentezlenir.
- Örneğin bir elma çekirdeği aynı zamanda bir tohumdur.
- Bu tohumda bir ağaç ve ağaçta bir elma gücü vardır.
- Tohumdan yeniden bir elma olma süreci diyalektik bir döngüdür.

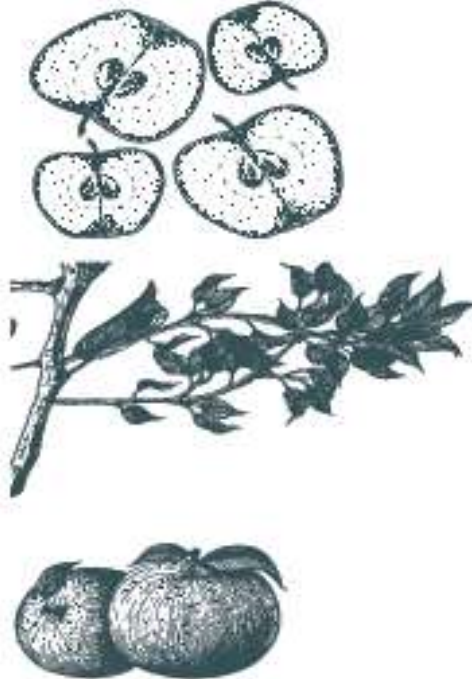
18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLER

4. VARLIĞIN OLUŞU

➤ Tohum toprağa düştüğünde yeterli koşullar oluşursa tohum filizlenir ve tohum olmaktan çıkar.

➤ Tohum bedeni oluşturmaktadır ve bu beden, henüz yeni tohumlar içermez.

➤ Büyüme koşulları yerindeyse yeni bir dönüşümle çiçeklenmeye ardından meyve vermeye ve dolayısıyla yeni tohumlar oluşmaya başlar.

Tez
Elma çekirdeği

Antitez
Elma ağacı

Sentez
Elma ağacı meyvesi

Örnek soru:

Hegel'e göre tez ile antitezin karşı karşıya gelmesinden ortaya çıkan sentez, kendi antitezini yaratan bir tez haline gelir ve sonunda başka bir sentezi ortaya çıkarır. Her varlık ve kavram için bu süreç geçerlidir.

Hegel'in sözünü ettiği bu süreç aşağıdakilerden hangisidir?

A) Deneycilik

B) Rölativizm

 C) Diyalektik

D) Determinizm

E) Akılcılık

Örnek soru:

Hegel, bütün varlıkların tek bir özden var olduğunu söyler. Bu öz'ü Geist olarak isimlendirir. Geist'in amacı kendisini tam olarak gerçekleştirmektir. Kendini gerçekleştirme sürecinde sürekli bir oluş ve bir gelişme içindedir. Dünyada var olan her şey de bu değişimin ürünüdür. Değişme diyalektik bir süreç izler.

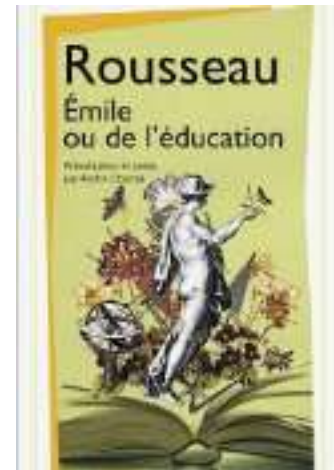
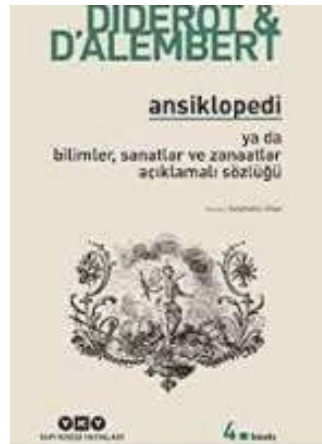
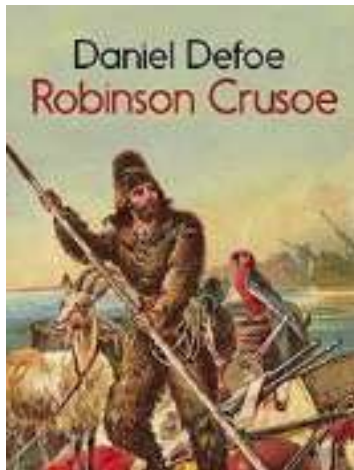
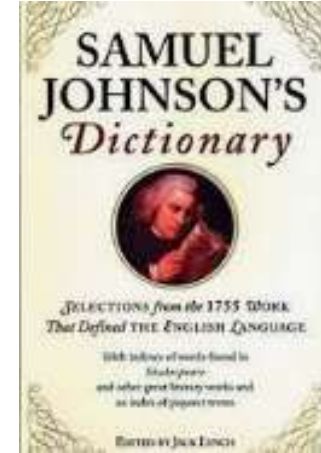
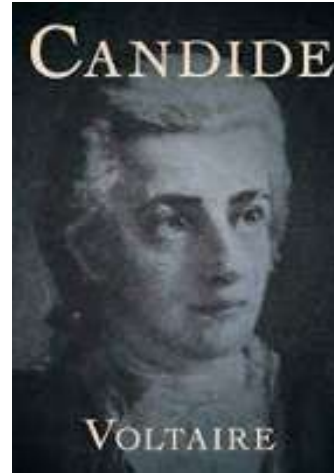
Hegel'in varlık anlayışı ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi söylenebilir?

- ☒ A) Geist'taki değişim diğer varlıkların oluşumunu sağlar.
- B) Geist maddi varlık alanına sahiptir.
- C) Öz değişmeden aynı kalandır.
- D) Varlığın bilgisine duyularla ulaşılabilir.
- E) Varlık hem maddi hem de ruhsal yapıdadır.

18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesi Döneminde Dil ve Edebiyat İlişkisi

- Bu çağda sanatta yeni yaklaşımlar, düşünce akımları ortaya çıkmıştır.
 - 18. yy'da matbaanın artmasıyla insanların kitaplara olan ilgisi artmıştır.
- Felsefe, dil ve edebiyata olan merak artmıştır.
 - Dönemin eserlerinin konusu genellikle toplumsal olaylardır.
- Siyaset, sanat ve edebiyat tartışmaları gazete, dergi ve kitaplarda yayınlanmaya başlamıştır.
 - **Akıl, deney, ilerleme, özgürlük, insan hakları, adalet, eşitlik, gibi kavramlar sık sık ele alınmış, yorumlanmıştır.**
- Edebi eserler felsefenin halk arasında yayılmasına neden olmuştur.
 - Düşünsel zenginliğin artması, halkın aydınlanmasını sağlamıştır.
- Fransa'da **Voltaire, Montesquieu**, ve **Rousseau** gibi filozoflar önemli felsefi eserler vermişlerdir.
 - Avrupa'da ansiklopedicilikte **d'Alembert** ve **Diderot** önemli çalışmalar yapmış cilt cilt eserler yazmışlardır

18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesi Döneminde Dil ve Edebiyat İlişkisi

- Edebiyat alanında yaşanan gelişmelerle beraber aydınlanan toplum, Fransız Devrimi'ni ortaya çıkarmıştır.

		Doğru	Yanlış
1.	Aydınlanmayı tanımlamak için kullanılan, "Aklını kendin kullanma cesaretini göster." sözünü söyleyen filozof Kant'tır.		
2.	18. yy - 19. yy felsefesinin en önemli filozoflarından biri Descartes'dir.		
3.	Fransız devrimi 18.yy - 19. yy felsefesine etki eden önemli olaylardandır.		
4.	18. yy - 19. yy felsefesinde akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmıştır.		
5.	18. yy - 19. yy felsefesinde arke problemi filozoflarca ele alınan en önemli problemidir.		
6.	Locke'a göre, insan zihni doğuştan bilgi yüklüdür.		
7.	Kant'ın "Algısız kavramlar boş; kavramsız algılar kördür." ifadesi varlığın oluşumu problemine yöneliktir.		
8.	18. yy - 19. yy'da felsefe; edebiyat ve sanatla iç içedir.		
9.	18. yy - 19. yy felsefesinde mutlak monarşiye dayalı devlet fikri ön plana çıkmıştır.		
10.	18. yy - 19. yy'da edebiyatta ortaya çıkan ve etkili olan romantizm akımıdır.		

Örnek soru:

Aydınlanma Çağı'nın ruhuna uygun, felsefi içerikli edebi eserler veren yazar; döneminin en önemli yayını olan Ansiklopedi'de eleştirel tavırla yazılar yazmıştır. Eserleriyle kültürel etkileşime hız katmış ve halkın aydınlanmasına katkı sağlamıştır.

Parçada bilgi verilen düşünür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hegel B) Locke C) Rousseau
D) Kant Voltaire

Örnek soru:

Locke'a göre, yeni doğanların, aptalların ve cahillerin doğuştan olduğu iddia edilen ilkeler hakkında en küçük bir düşünceleri yoktur. Eğer, doğuştan ideler olsaydı, mantığın ana prensipleri olan özdeşlik, çelişmezlik ve üçüncü halin imkansızlığı prensipleri küçük çocuklarda da cahil kimselerde de olurdu. O bakımdan, Locke'a göre, zihin, başlangıçta üzerine hiçbir şey yazılmamış boş bir levhadır.

Locke bu görüşlerinde aşağıdakilerden hangisine karşı çıkmıştır?

- A) Bilginin duyulara dayandığına
- B) Bilgide tutarsızlığın kabul edilemeyeceğine
- C) Doğru bilginin olamayacağına
- D) Bilginin kaynağının deneyim olduğuna
- ☒ İnsanın doğuştan bilgi getirdiğine

Örnek soru:

Fransız ihtilali sonrası, düşüncelerin daha özgür bir ortamda yansıtılmaya başlanması ile ortaya çıkan akım; özellikle edebi eserlerde akla karşı duyguları ön plana çıkarmış ve insanın, duygu ve coşkusunu sade bir dille yansıtmıştır.

Parçada bilgisi verilen düşünce akımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Pozitivizm
- B) Rasyonalizm
- C) Klasisizm
- D) Diyalektik idealizm
- Romantizm

Örnek soru:

**Aşağıdakilerden hangisi 18. yy – 19. yy felsefesi-
nin özelliklerinden biri değildir?**

- A) Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmış-
tır.
- ☒ B) Felsefe sınırlı bir alanda etkili olmuştur.
- C) Sanat, felsefe ve edebiyatta önemli eserler veril-
miştir.
- D) Düşünce özgürlüğü desteklenmiştir.
- E) Özgürlüğü engelledikleri düşüncesiyle siyasi ve
dinî otoritelere karşı gelinmiştir.

Örnek soru:

Voltaire'e göre, Tanrı vardır ve evreni yaratmıştır; fakat evrenin işleyişine müdahale etmemektedir. Bu nedenle insanlar kendi yaşamlarını belirleme, toplum ve devlet düzenini oluşturma ve bilim yapma vs. konularda kendi başlarına ve özgürdürler. İşte bu noktada devreye akıl girer, çünkü insan akıllı varlık olarak hem toplumu hem de doğayı bilecek ve yönetecek güçtedir.

Voltaire'in insanın toplumu kendi aklına göre düzenlemesi fikri onun aşağıdaki yaklaşımlardan hangisini benimsemesine dayanır?

A) Düalizm

B) Teizm

Deizm

D) İdealizm

E) Materyalizm

Örnek soru:

- Kant, deneyim ve aklın bir arada kullanılmasıyla bilginin oluştuğunu düşünür.
- Locke'a göre insan zihni, doğuştan boş bir levhadır ve insan, deneyimleri sayesinde bu boş levhayı bilgileriyle doldurur.

Bu görüşler 18. yy – 19. yy felsefesinin hangi problem alanına yöneliktir?

- A) Birey-devlet ilişkisi
- ☒ B) Arkhenin ne olduğu
- C) Varlığın oluşumu
- D) Bilginin kaynağı
- E) Ahlakın ilkesi

Örnek soru:

Tanrı devleti yerine tekrar yeryüzü devleti; dinsel bir kozmoloji yerine fiziksel bir kozmoloji; insanın kul olarak görüldüğü bir toplum düzeni yerine, insanın birey olarak kabul edildiği bir toplum düzeni öne sürülmeye başlandı.

Bu özellikler;

- I. 18. yy – 19. yy felsefesi
- II. MS 2. yy – 15. yy felsefesi
- III. MÖ 6. yy – MS 2. yy felsefesi

felsefi dönemlerden hangisine aittir?

Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) II ve III

Örnek soru:

Batı uygarlığının 18. yy'da vardığı Aydınlanma dönemi, aslında Orta Çağ'da gelişen tüm düşünce ve inançlardan kopuşun yaşandığı Rönesans dönemindeki düşünsel ve toplumsal değişimlerin üzerinde yükselir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinin üzerinden durulmuştur?

- A) 18.-19. yy felsefesinin kaynakları
- B) 18.-19. yy felsefesinin özgünlüğü
- C) 18.-19. yy felsefesinin problem alanları
- D) 18.-19. yy felsefesinin toplumsal yaşam üzerindeki etkileri
- E) 18.-19. yy felsefesinin 20. yy felsefesine etkileri

Montesquieu'ya göre bir hükümet; vatandaşın hükümetten ve başka bir vatandaştan korkmadığı bir huzur ortamı sağlamalıdır. Bu ortam ancak devlet içinde yasama gücüyle yürütme gücünü birbirinden ayırmakla olur. Yasama gücünü elinde bulunduran güce, yargılama yetkisi verilirse, dilediği gibi yasalar çıkarabileceği, yargılama gücüne bir de yürütme gücü eklendiğinde, yargıcın zorbalık gerçekleştirebileceği görüşündedir. Devletlerde yasama, yürütme ve yargı güçlerinin bulunduğunu ve huzur ortamı için bunların birbirini denetlemeleri gerektiğini belirtir.

Montesquieu aşağıdaki kavramlardan hangisinin gerekliliğini belirtmektedir?

- A) Sivil toplum
- B) Eşitlik
- ☒ C) Kuvvetler ayrılığı
- D) Özgür irade
- E) Ütopya

Örnek soru:

Endüstri Devrimi ve Fransız İhtilali, Avrupa toplumunda yıllar önce başlayan düşünsel, toplumsal ve ekonomik değişimlerin birer sonucudur.

Endüstri Devrimi ve Fransız İhtilali'nin ortaya çıkışı aşağıdakilerden hangisiyle açıklanır?

- A) Devrimler, kilisenin desteğinin halktan karşılık bulmasının sonucudur.
- ☒ B) Akli düşünceye önem verme sonucu ortaya çıkan gelişmeler devrimlere neden olmuştur.
- C) Devrimlerin en önemli nedeni olarak Doğu kültür ve medeniyetinin hızlı yükselişidir.
- D) İmparatorlukların eski gücünü kazanmak istemesi, devrimleri ortaya çıkarmıştır.
- E) Bilim adamları ve filozofların macera arayışı devrimleri zorunlu kılmıştır.

Teşekkürler ㄴ ㄴ

20. Yüzyıl felsefesi ünitesinde görüşmek üzere>>>>>>>

Deniz GÖRÜCÜ
Felsefe Grubu Öğretmeni